

dijarni dokazi s primerjanjem posameznih pisav nikoli ne morejo doseči veljave dokaza, ki se je zadobil iz neposrednega ponavljajočega opazovanja.

Iz teh in drugih razlogov prvega sodnika se je morala nad-sodnijska razsodba prenarediti in prvosodn. razsodba potrditi.

—r.—

Izjava pred pričami poslednje volje je nesodnijsko priznanje v smislu §. 110 obč. sod. reda. Celota oporo-ke. Ako ni oporoka veljavna, tudi posamezna volila niso veljavna.

S tožbo de pr. 20. oktobra 1869, št. 8066 je prosil Andrej V. za razsodbo :

Malol. Franciška L. je kot dedič po Francetu L. dolžna to-žitelju Andreju V. za hrano, vino in drugo blago, na posojilih in raznih stroških, ki jih je imel za Franceta L., od skupne terjatve 2690 gl. 83 kr. oni del dolga v znesku 2100 gl., katerega je Franc L. poslednjevoljno priznal (den letztwillig einbekannten Schuldteil-betrag), s 6°/₁₀ obrestmi od 12. decembra 1868 in sodn. stroške plačati iz zapuščine Franceta L. v 14. dneh pod eksekucijo.

Tožnik trdi, da je Francetu L., ki je 12. decembra 1867 umrl in po katerem se je ml. hči Franciska L. za dediča spoznala na njegovo prošnjo od 1858 l. naprej hrano dajal, večkrat denarje posojeval, zanj dolgove plačeval in razne stroške imel, tako da mu je France L. vsega skupaj 2690 gl. 83 kr. dolžan postal. Ker je pa poslednji ta dolg pred pričami svoje oporo-ke le v znesku 2100 gld. spoznal, zahteva tožnik za zdaj le plačilo tega zneska ter si pridrži pravico, nespoznani znesek 590 fl. 83 kr. posebej iztožiti.

Tožena ugovarja, da Franc L. ni bil pri popolni pameti in zavesti, ko je svojo poslednjo voljo razodel, da njegova izjava ni bila razločna in da tudi navzočne tri priče niso soglasno izpove-dale (§. 565, 566 in 586 obč. drž. zak.).

Izjava pred pričami oporoke se tudi ne more smatrati kot priznanje v smislu §. 110 sodn. reda, ker se ni izreklo na vprašanje koga, ki mu je mar, da resnico izvé.

Priče Martin R., Anton K. (zdravnika) in Janez T. so povedale jednoglasno, da je Franc L. v njihovej navzočnosti zavestno in razločno izrekel, da je Andreju V. 2100 gl. dolžen in da naj se ta dolg z njegovimi terjatvami pri Mariji B. in Antonu Š. od 1400 gl. in 1200 gl. poplača, in da je še le po tej izjavi jel zmedeno govoriti, tako da ni mogel vse svoje poslednje volje razodeti.

Tudi priči Jože in Marija L. sta potrdili, da je Franc L. dva ali tri dni pred svojo smrtjo izrekel, da je tožniku 2000 gl. ali 2100 gl. dolžan.

C. kr. okrajna sodnija bistriška je z razsodbo od 28. marca 1878, št. 981 spoznala v smislu tožbe.

Razsodba se utemeljuje s tem, da je po zgorej omenjenih pričah dokazano, da je ranjki Fr. L. spoznal, da je tožniku 2100 gl. dolžan in da je še le potem zavest zgubil, kar pa ne more vplivati na prejšnjo izjavo. Akoravno Franc L. svoje oporoke ni končal, se ima vendar njegova izjava smatrati kot veljavno volilo po §. 665 drž. 665 drž. zak. (debitum legatum). Ko bi pa tudi ta izjava ne bila veljavno volilo, je vsaj nesodnijsko priznanje v smislu §. 110 sodn. reda, ker se vendar ne more trditi, da pričam poslednje volje ni mar na tem, da resnico izvedó. —

C. kr. nadsodnija v Gradci je z razsodbo od 5. marca 1879, št. 12357 tožbo odbila ter obsodila tožnika v povrnitev stroškov.

Nadsodnijski razlogi.

Tožnik trdi, da mu je bil pokojni Franc L. za mu dajano hrano, vino in drugo blago, na posojilih, razn ih plačilih in stroških dolžan skupaj 2690 gl. 83 kr. Ker pa tožnik ne terja plačila tega zneska ampak samo 2100 gl., gledé katerih je baje France L. poslednjevoljno obstal, da jih je dolžan, se ima v tej pravdi razsoditi samo vprašanje, ali je res Franc L. poslednjevoljno obstal, da je tožniku 2100 gl. dolžan in ako je dotična izjava po postavi veljavna.

V večni spomin zaslišane priče med. dr. M. R., zdravnik A. K. in trgovec J. T. so sicer potrdile, da jih je Franc L. zvečer pred svojo smrtjo pozval, da bi bili priče njegove poslednje volje, in da je potem v navzočnosti vseh treh izjavil, da je tožniku na raznih rečeh 2100 gl. dolžan, samo dr. M. R. opomni, da je Franc

L. rekel, da je ta znesek tožniku in njegovi ženi dolžan. A te priče tudi potrdé, da je Franc L—. kmalu potem jel zmešano in nerazločno govoriti, da svoje oporoke ni mogel končati. Priča J. T. na posebna vprašanja izpové, da ne more določiti, ako se je Fr. L. takrat, ko je o tožnikovi terjatvi govoril, še popolnoma zavedel ali ne, in priča A. K. pravi, da so bile duševne moči Franca L. takrat že oslabele.

Da je poslednja volja veljavna, je po §. 565 drž. zak. med drugim potrebno, da se je izjavila v popolni zavesti. Da se je pa to pri Fr. L. zgodilo, po imenovanih pričah ni dokazano. Kajti akoravno te priče potrdé, da je Fr. L. izjavil, da je tožniku 2100 gl. dolžan, vendar tudi izpovedó, da Fr. L. s tem svoje poslednje volje ni popolnoma razodel in da svoje izjave radi tega ni mogel nadaljevati, ker so ga njegove dušne moči zapustile.

Ker more pa ustni ali pismeni čin biti le tedaj veljaven, ako je dokončan in popolen, in ker bi bil Fr. L., kateri je hotel izjavo svoje posl. volje nadaljevati, isto še lahko gledé tožnikovega dolga prenapredil ali omejil, njegova izjava, da je tožniku 2100 gl. dolžan, nima moči veljavne poslednje volje. Po izpovedbah prič je dvomljivo, ako je bil takrat, ko je to izjavil, pri popolni pameti in zavesti.

Ker tožnik zahteva le plačilo poslednjevoljno spoznanega dolga in se v repliki tudi izrečno na določbo §. 665 drž. zak. sklicuje, ni treba preiskovati, ako ima dotična izjava morebiti moč priznanja v smislu §. 110 sod. reda, posebno ker tudi tožnik ni trdil, da je takrat kdo Franceta L. pozval, izreči, ako je tožniku kaj dolžan in koliko.

Tožnik je sicer tudi navedel, da je Franceta L. dva ali tri dni pred njegovo smrtjo pozval, da naj bi račun naredila, in da mu je na to odgovoril, da bode tožniku njegovo terjatev 2100 gl. ali plačal ali pa za to dve terjatvi odstopil.

To trditev hoče dokazati s pričami Jožetom in Marijo L., kateri dokaz se je tudi s predrazsodbo od 20. decembra 1873 št. 3000 dopustil.

A te priče v pričujočem slučaju nikakor niso merodajne, ker morajo tri priče h krati navzočne biti, da je ustna poslednja volja veljavna.

Ker torej tožnik ni dokazal, da je Fr. L. iztoženi dolg poslednjevoljno priznal, tožba ni opravičena ter se mora razsodba prve sodnije prenaraditi.

Najvišji sodni dvor je z odločbo od 28. avgusta 1879, št. 9388, razsodbo prvega sodnika v glavni stvari potrdil in le toliko prenaradil, da ima tožena 6% obresti ne od 12. decembra 1868, ampak samo od 18. novembra 1869 naprej plačati.

Razlogi najvišje sodnije.

Tožnik računi svojo, iz različnih naslovov izvirajočo terjatev na 2690 gl. 13 kr. ter hoče tudi resničnost posameznih dolžnih zneskov s pričami in drugimi sredstvi dokazati. Tožnik dalje pravi, da o tem s Fr. L. nikoli ni imel pravega računa, da je pa Fr. L., ko je oporoko delal, tožnikovo terjatev v znesku 2100 gl. spoznal, kar so tudi v večni spomin zaslišane priče dr. M. R., A. K. in J. T. potrdile. Da bi se tožniku ne ugovarjalo, da različne terjatve kumulira, in da bi ne bilo treba mnogo posameznih pravnih dokazovanj, zahteva le plačilo poslednjevoljno spoznanega zneska 2100 gl. s 6% obrestmi od 12. decembra 1868, to je jedno leto po smrti Franca L. —

Nasproti ugovoru tožene, da poslednja volja Fr. L. ni veljavna, ker se je med izjavo zmešal in je ni dokončal, se sklicuje tožnik na to, da je njegova po imenovanih pričah dokazana izjava vsaj kot volilo veljavna ali kot nesodnijsko priznanje dokazana.

Tožnik hoče tudi s pričama Jožetom in Marijo L. in z glavno in dopolnilno prisego dokazati, da je Fr. L. dva ali tri dni pred njegovo smrtjo na poračun pozval, da je potem poslednji priznal, da je tožniku 2100 gl. dolžan, in da mu je obljubil, za pokritje tega dolga dve vknjiženi terjatvi v last odstopiti.

Ker tožnik ne opira svoje tožbe samo na poslednjo voljo Franceta L., ampak hoče svojo terjatev tudi z drugimi dokazi utemeljiti, je tožbe pasus: „tožena je dolžna po Fr. L. poslednjevoljno priznani dolg v znesku 2100 gl. plačati“, le prav neznatna napaka, katera sodnika ne sme motiti, da vestno pretehta vse o priznanji dolga ponujene dokaze.

Priči Jože in Marija L., brat in sestra Franceta L., sta bistveno soglasno izpovedali: Tožnik V. je dajal več let Francetu L. hrano, mu posojeval denarje in zanj plačeval. Ko je v jeseni

1867. l. nevarno zbolel, je prišel tožnik k njemu ter ga je prosil, da bi račun naredila. Fr. L. sicer ni računa delal, za kar se je menda preslabega čutil, ampak rekel je, da tožniku za njegovo terjatev prepusti svoji terjatvi pri Mariji B. in Antonu Š. Ker pa tožnik s tem ni bil prav zadovoljen in je želel plačilo v gotovem, opomni Fr. L.: „Torej ti bom svoto . . . plačal.“ Po izpovedbi Jožefa L. je imenoval vsaj svoto 2000 gl., ako ne 2100 gl. Marija L. se na to priznalo svoto ni mogla več spominati. Fr. L. je še pristavil: „Ako me smrt prehití, naj to velja.“ To izjavo je pri polni zavesti, prostovoljno in resno izrekel.

Tudi priče M. R., A. K. in J. T., ki so bili za priče oporoke poklicani, so soglasno izpovedale, da je Fr. L. v njihovej nazočnosti pred vsem izrekel, da je svojemu svaku Andreju V. za hrano in posojila dolžan skupaj znesek 2100 gl. in da naj se ta dolg izplača s terjatvami pri Mariji B. in Antonu Š. od 1400 gl. in 1200 gl. To je izjavil Fr. L. v navzočnosti vseh treh prič pri popolni zavesti in resno, popolnoma določno, čisto in razločno. Potem je določil še nekatera volila za svoje brate in se je še le pozneje zmešal, tako da ni mogel nadaljevati svojih naročil.

Akoravno se te sicer določene dispozicije ne morejo smatrati kot postavno veljavna oporoška ali kodicil, se vendar ne more dvomiti, da je Fr. L. priznal tožnikov dolg proti osobam, o katerih je dobro vedel, da jim je bilo na tem ležeče, resnico izvedeti. Razen tega sta ga pa tudi povod in čas, v katerem je dolg priznal, morala resno opominati resnico govoriti.

Na podlagi izpovedb imenovanih pet prič je torej popolnoma dokazano, da je Fr. L. v smislu §. 110 sod. reda priznal, da je tožniku 2100 gl. dolžan, kateremu se mora ta znesek prisoditi brez daljnega dokazovanja.

Kar se tiče 6% obresti, se morajo spoznati po §. 1333 in 1334 drž. zak. samo od 18. novembra 1869, kot dneva vročenja tožbe, ne pa od 12. decembra 1868, ker se tožniku ni prisodil dolg kot veljavno volilo po §. 665 drž. zak.

Iz teh nagibov se mora razsodba prvega sodnika izvzemši obresti potrditi.

—r.—